

Kateřina Kamrádková

ROZTOČTE PÍPY!

V RÁMCI PROJEKTU EBOOKS ON DEMAND

Zajímavosti z oboru

Abstrakt:

Příspěvek popisuje soubor činností realizovaných u příležitosti pořádání výstavy historických tisků z oblasti pivovarnictví s názvem Roztočte pípy!, kampaň Dejte starým knihám nový život! a další marketingové aktivity spojené s projektem eBooks on Demand (EOD) v Národní technické knihovně (NTK). V první části je charakterizována nabídka digitalizace historických knih z fondu NTK sponzorům, v druhé části je přiblížena výstava o pivu a jeho vlivu na českou kulturu, dále jsou představeny propagační materiály, které byly součástí výstavy a Dne otevřených dveří se službou EOD.

Klíčová slova: *digitalizace, e-knihy, historické knihy, knihovny, marketing, výstavy*

Abstract:

This paper describes the Roztočte pípy! exhibition of rare prints from the field of brewery, campaign Give old books new life! and other marketing activities connected with the eBooks on Demand (EOD) project in the National Technical Library (NTK). First part of this paper presents NTK's approach to sponsors' digitization. Second part describes the exhibition oriented to the brewing and the influence of beer on Czech culture. Moreover it pictures promotional materials dedicated to the exhibition and EOD Open day.

Keywords: *digitization, e-books, rare books, libraries, marketing, exhibitions*

Úvod

Národní technická knihovna je spolu s dalšími českými knihovnami zapojena v projektu *eBooks on Demand – A European Library Network*¹. V rámci projektu je poskytována stejnojmenná služba *Elektronické knihy na objednávku (EOD)*, jejímž prostřednictvím lze objednat digitalizaci knih, na něž se již nevztahuje autorský zákon. E-knihy jsou po dvou měsících od digitalizace zdarma zpřístupněny v digitální knihovně NTK.

1 <http://books2ebooks.eu/?lang=cz>

Služba Elektronické knihy na objednávku má nevyhnutelnou vazbu na historický fond paměťové instituce. Historický fond NTK² obsahuje asi 102 000 dokumentů z oblasti přírodních věd a technických oborů, svým obsahem však může být zajímavý i pro ty, kteří se věnují dějinám architektury, umění, dějinám filozofie a sociologie techniky či jazykovědě. Zapojením NTK do projektu EOD se zvýšila potřeba staré a vzácné tisky zviditelnit.

Jednou z cest, jak dát vědět o kulturně-historickém bohatství ukrytém ve fondu NTK, bylo uspořádání výstavy historických dokumentů. Výstavy tohoto charakteru se v NTK do roku 2010 běžně nekonaly a i v bývalé Státní technické knihovně proběhla v minulosti jen jedna. Prvotním úkolem bylo tedy zhotovit výstavní panely a vitríny vyhovující potřebám prezentace vzácných tisků a odpovídající vizuálnímu stylu NTK. Dále jsme zvažovali námět, který by do knihovny přitáhl i návštěvníky, kteří do podobných institucí obvykle nechodí. Naše úvahy se soustředily na téma, s jakým jsou Češi obvykle spojováni, a které se prolíná do jejich každodenního života. Z uvažování jednoznačně vyplynula tematika piva, pivovarnictví a jeho vazba na českou kulturu, jak minulou, tak současnou. Některé zajímavé dokumenty z této oblasti NTK vlastnila, jiné u této příležitosti nakoupila.

Dejte starým knihám nový život!

Jelikož od počátku šlo nejen o prezentaci historického fondu, ale i podporu rozvoje služby EOD v NTK, přemýšleli jsme jak oba úkoly propojit. Službu EOD jsme v NTK zprovoznili v únoru 2010. Do podzimu 2010 byla objednána digitalizace pouze tří knih, nutně tedy vyvstala otázka, „Jak digitalizovat v rámci EOD také více dokumentů najednou?“. Rozhodli jsme se uspořádat kampaň *Dejte starým knihám nový život!*, jejímž záměrem bylo motivovat firmy ke sponzorování digitalizace knih z oboru jejich podnikání. V souvislosti s chystanou výstavou o pivovarnictví jsme vytvořili nabídkové seznamy s přehledem knih určených k digitalizaci. Každý seznam obsahoval cca třicet obrázků titulních stran knih, popisné údaje, krátké anotace obsahu a konečné ceny e-knih. Přehledy jsme spolu s průvodním dopisem předali třem pivovarům. Hlavním sponzorem digitalizace se stal Pivovar Kynšperk, který objednal přes službu EOD digitalizaci 22 knih z oblasti pivovarnictví a kvasné chemie. Všechny e-knihy, spolu s jednou dvoudílnou zhotovenou navíc, jsou již dostupné online³.

Kampaň *Dejte starým knihám nový život!* se osvědčila jako netradiční způsob, jak získat finanční podporu digitalizace volných děl bez nutnosti uzavírání sponzorských nebo darovacích smluv. Hlavní myšlenkou kampaně, jež může být sponzorům sympatická, je podpořit digitalizaci kulturního dědictví, jeho uchování pro budoucí

2 <http://hf.techlib.cz/>

3 <http://www.techlib.cz/cs/866-prehled-digitalizovanych-dokumentu/>

generace a zároveň umožnit online zpřístupnění historických knih široké veřejnosti. V podstatě se však jedná o „adopci“ digitální historické knihy, kdy má zákazník příležitost uveřejnit své jméno, firmu, nebo krátký text (věnování) na jednu z úvodních stran e-knihy. Kampaň se liší oproti klasické objednávce služby EOD tím, že jsou potenciálnímu dárci v podobě předem připravených nabídkových seznamů nabízeny poutavou formou ty nejzajímavější knihy z historického fondu NTK. Zákazník si jednoduše vybere knihu, která ho zaujme a vlastní objednávku digitalizace za něj provede pracovník EOD.

Výstava Roztočte pípy! a EOD Open day

Výstava s názvem *Roztočte pípy!*⁴, jež probíhala od 10. prosince 2010 do 23. ledna 2011, představila nejen život a dílo Františka Ondřeje Poupěte, Josefa Karla Napoleona Ballinga, Antonína Bělohoubka či Justa von Liebiga, ale i kramářské písně ze sbírek *Knihovny Národního muzea* nebo písně o pivu sebrané Čeněkem Zíbrtem. Vazbu na současnou tvorbu reprezentovaly poetické texty Ivana Wernische a Petra Hrušky doprovázející dobové fotografie z knihy *Byl jednou jeden svět*. Výtvarnou rovinu výstavy pak doplnil soubor pivních linorytů Františka Müllera. Expozice přiblížila také službu Elektronické knihy na objednávku a historii Pivovaru Kynšperk nad Ohří. Na přípravě 16 výstavních panelů se podílel především Michal Janata z NTK, důležitou součástí celé akce však byla spolupráce s externími odborníky a umělci. Panely jsou stále dostupné v elektronické podobě na Slideshare.net⁵.

Vernisáž jsme se rozhodli spojit s tzv. *Open day* eBooks on Demand, jež je jednou z povinných aktivit projektu EOD. Program začal v 15 hodin dne 10. prosince 2010 v Ballingově sále NTK krátkým představením služby EOD (K. Kamrádková) a historického fondu NTK v kontextu pivovarnictví (M. Janata), následovala přednáška o historii pivovaru Kynšperk (P. Jákl), autorské čtení Ivana Wernische z knihy *Byl jednou jeden svět* a na závěr vystoupení sólistky Státní opery Praha Simony Procházkové. V noční studovně NTK pak proběhla ochutnávka piva Sv. Norbert z Klášterního pivovaru Strahov spolu s drobným rautem.

Marketing a propagační materiály

U příležitosti výstavy byly vydány pivní tácky EOD, jež si získaly své příznivce jak mezi návštěvníky NTK, tak mezi sběrateli pivních suvenýrů. Líc tácku s obrázkem muže, který odmítá pivo a chce „radši e-knihy“ je parafrází propagandistického plakátu „(Alkohol) nie, radšej knihu!“. Na rubové straně je umístěn 2D čárový kód, který směřuje na webové stránky EOD v NTK⁶. Pivní tácky se ukázaly jako zajímavý

4 <http://www.techlib.cz/cs/1274-roztocte-pipy/>

5 <http://www.slideshare.net/narodnitechickaknihovna/roztocte-pipy>

6 <http://eod.techlib.cz/>

doplňek klasických propagačních materiálů. Roznesli jsme je do restaurací v Praze a v jiných českých městech, velká část tácků je dostupná v Café Technika v NTK. Některé rubové strany tácků, na něž lze psát vzkazy, následně skenujeme a zveřejňujeme na Facebooku EOD⁷. Zpětná vazba na výrobu tácků byla potěšující, i když neměla přímý vliv na EOD (návštěvnost webových stránek EOD vzrostla jen mírně). Dostali jsme osobní vzkazy typu: „*Díky tácku jsem se seznámila se sympatickým chlapcem.*“; „*Jen více takových aktivit do knihovny.*“, což může být důkazem, že se i v knihovnách vyplatí experimentovat.

Aktuální informace o výstavě a službě EOD jsme zveřejňovali zejména na webu (nejen v NTK), veřejnost byla informována také v médiích (oblastní noviny, rádio). Zajímavostí je, že zprávy o výstavě a e-knihách se objevily na několika pivních webech, zájemci o problematiku pivovarnictví si dokonce vyžádali prodloužení výstavy. Současně byly distribuovány knižní záložky a představen plakát EOD a jako vizuální doprovod výstavy vzniklo video⁸ pojednávající o pivovarnických titulech z fondu NTK. Nafilmované historické pivovarnické knihy z dílny Audiovize NTK jsou jakýmsi třetím rozměrem digitalizace.

Odkazy na e-knihy uložené v Systému Kramerius NTK příležitostně přidáváme k relevantním článkům na české Wikipedii, aby se k nim dostali i lidé, kteří o naši kampani a o výstavě *Roztočte pípy!* neslyšeli (např. článek o chemikovi Antonínu Bělohoubkovi⁹, u něhož jsme zařadili osm odkazů přímo na plné texty knih). Facebook EOD také skrývá velký potenciál, ale prozatím stále nefunguje jako původně zamýšlený národní „agregátor dění“ na poli digitalizace na objednávku. Máme stále co zlepšovat...

Aktivity kolem projektu eBooks on Demand, organizace výstavy *Roztočte pípy!* a kampaně *Dejte starým knihám nový život!* realizační tým EOD v NTK motivovaly k pořádání podobných akcí i v budoucnu. V roce 2011 plánujeme uspořádat výstavu na téma kanalizace a stejně jako loni se nesoustředit jen na technickou stránku věci, ale také na socio-kulturní souvislosti.

Na začátku jsme měli kromě služby Elektronické knihy na objednávku a zajímavého historického fondu jen „prázdné ruce“ (Obrázek 1). Naším cílem bylo staré a vzácné tisky z NTK zviditelnit, více digitalizovat a uspořádat Den otevřených dveří se službou EOD. Z mála jsme získali mnoho: spoustu zkušeností, 23 digitalizovaných knih z oboru pivovarnictví, spokojeného sponzora a návštěvníky, žádanou výstavu historických knih a podněty pro další akce. V kruhu lidí, kteří mají nápad a podporu seshora, je možné realizovat akce ve znamení spolupráce lidí rozmanitých profesí:

7 <http://www.facebook.com/cz.eod>

8 <http://techlib.cz/cs/1279-ctyri-tituly-pivovarnicke/>

9 http://cs.wikipedia.org/wiki/Anton%C3%ADn_B%C4%9Blohoubek

historiků, umělců, knihovníků a digitalizačních pracovníků, ale i nadšenců pro dané téma. Nechť je akce *Roztočte pípy!* inspirací také ostatním knihovnám.

Obr. 1 Prezentace Cena PARTSIP 2010

Obr. 2 Prezentace Cena PARTSIP 2010

Část textu již byla použita pro příspěvek „KAMRÁDKOVÁ, Kateřina. Digitalizace jinak a možnosti rozšíření Evropské knihovní sítě. In KOPÁČIKOVÁ, Judita; STASSELOVÁ, Silvia. *Zborník z 36. medzinárodného informatického sympózia o nových výzvach 21. storočia pre pamäťové inštitúcie : Stará Lesná – Vysoké Tatry, 9.-12. máj 2011* [online]. Bratislava : Spolok slovenských knihovníkov, 2011 [cit. 2011-07-25]. Dostupné z WWW: <<http://vili.uniba.sk/AK/INFOS2011.pdf>>. ISBN 978-80-970693-0-8.“